

Forbruk og utslepp i fylket

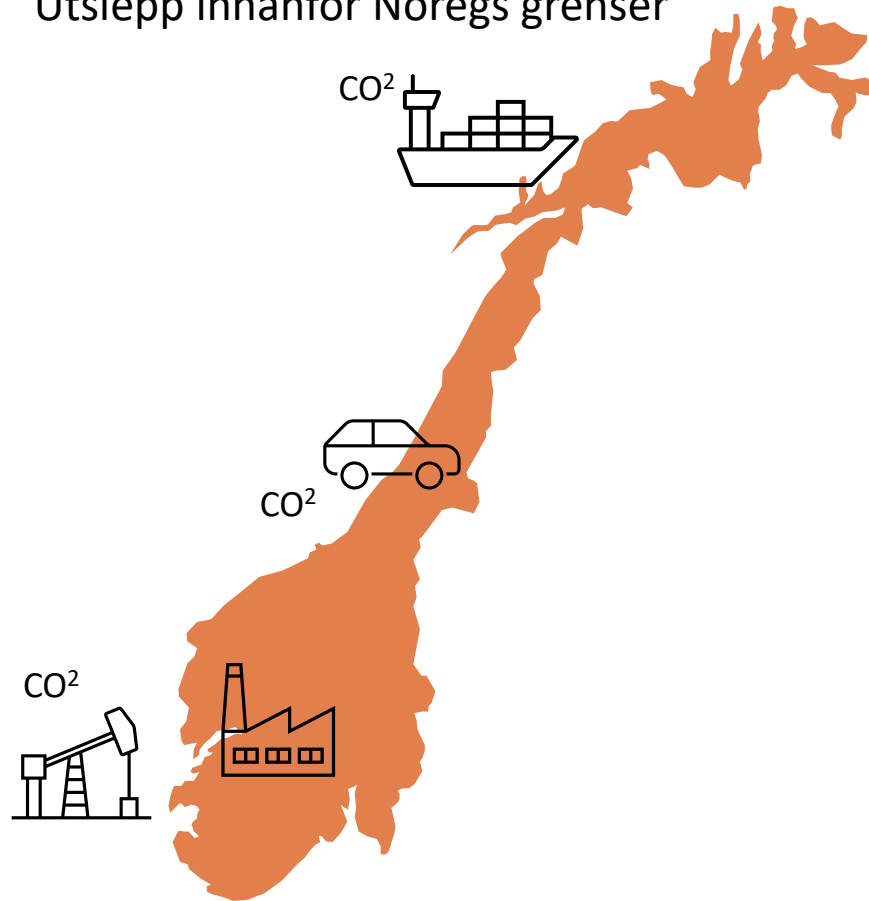
Lansering av VF-rapport 5/ 2024

10.12.2024

Kort om utslepp

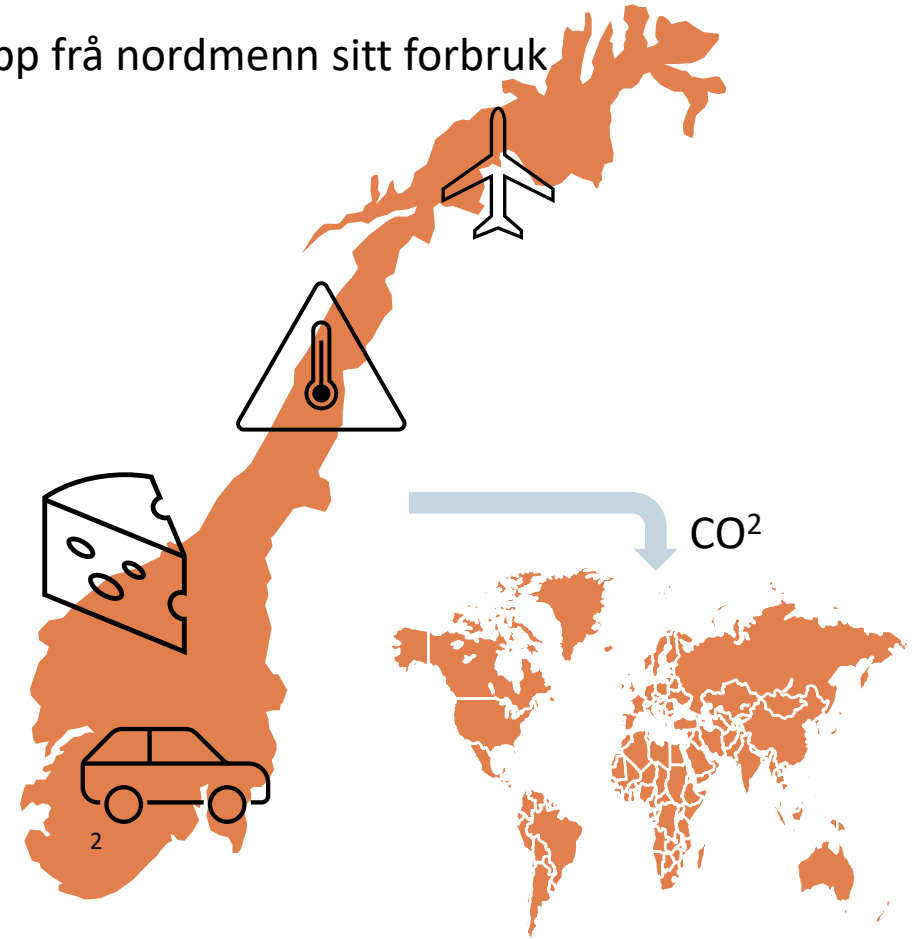
Tradisjonelt: Territoriale utslepp

Utslepp innanfor Noregs grenser

Forbruksbaserte utslepp (klimafotavtrykk)

Utslepp frå nordmenn sitt forbruk

Norsk forbruksrekneskap

CAFEAN 2:

Updated Analysis of the
Carbon Footprint of the
Economic Activity of Norway

For:
Norwegian Environment Agency
M-2876|2024
NOVEMBER 2024

- 14 tonn CO₂e/ person

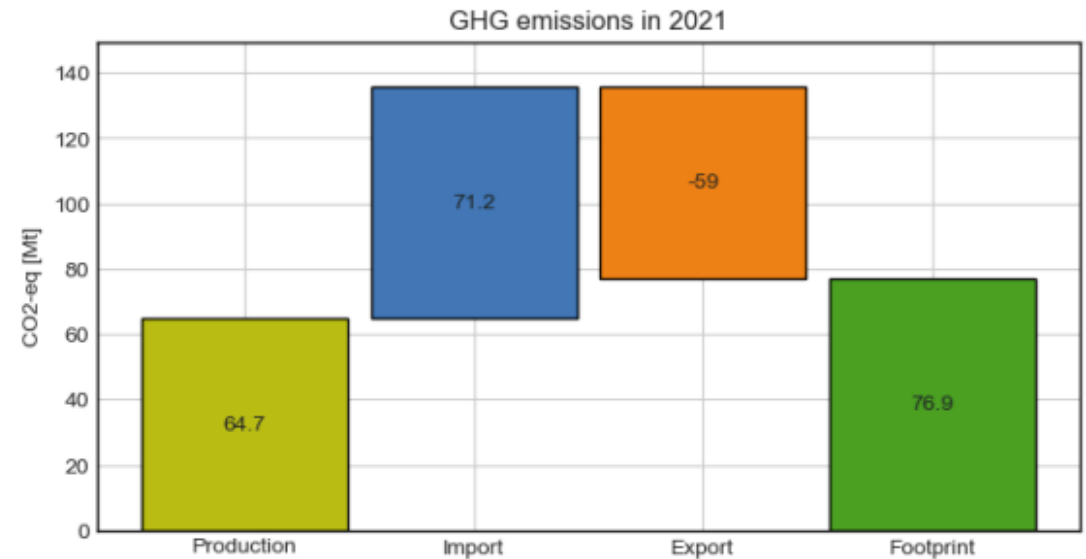
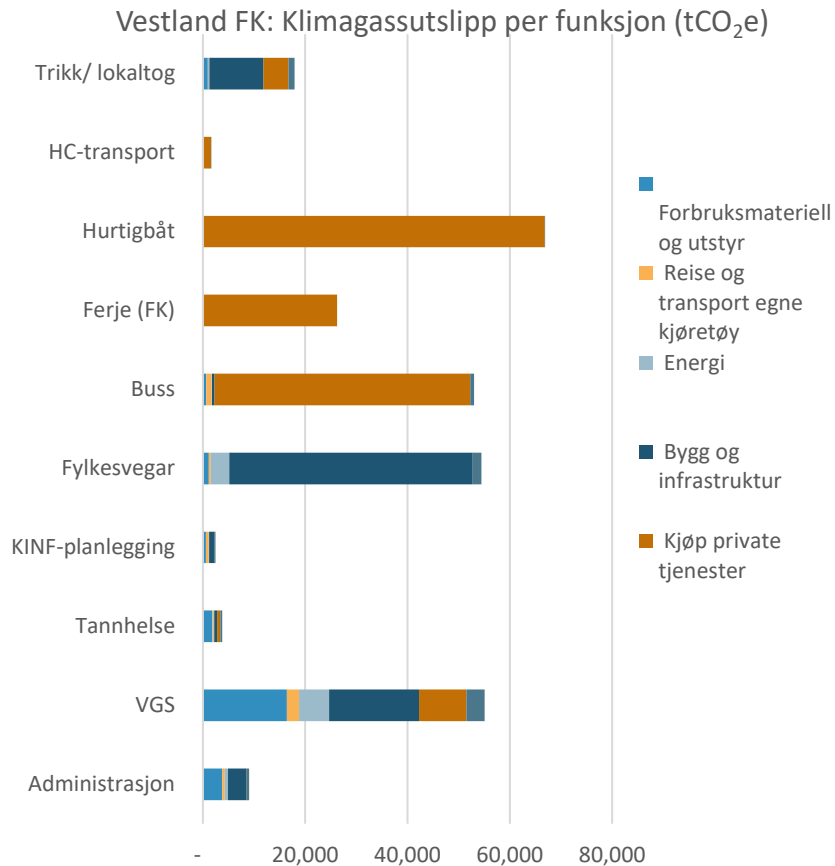

Figure 1: Greenhouse gas emissions embodied in imports and exports, and resultant consumption-based emissions (footprint) of Norwegian Economic Activity.

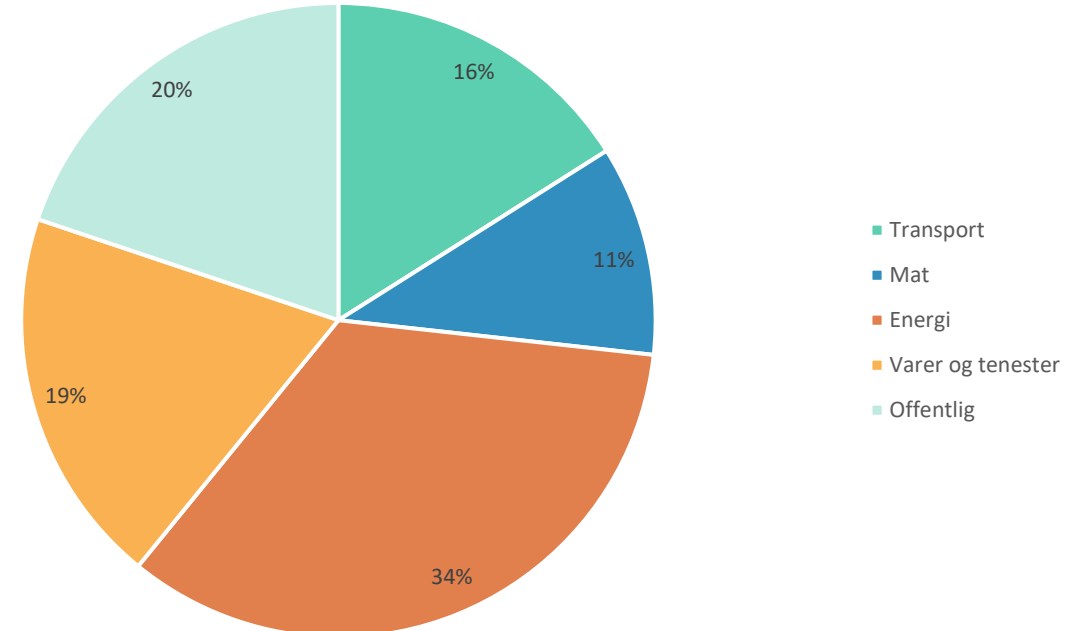
Utslepp i Vestland

Eiga verksemd

Utslepp frå innbyggjarar i fylket

Forbruksbaserte utslipp i Vestland fylke (12,6 tCO₂e)

Kvifor forbruksbaserte utslepp?

- Nødvendig for å klare omstillinga (UNEP, 2024; Creutzig et al., 2022; NOU, 2023:25)
- Rettferdig byrdefordeling
- Hindre karbonlekkasje (Aall og Hille, 2008)
- Lavt hengende frukter – uforløst potensiale
- Nytt rekneskap endrar logikken for tiltak
- Supplement til produksjonsbasert utsleppsrekneskap

TU Ledige stillinger Nyhetsbrev Nyhetsstudio Video Abonner Logg inn Meny

[Enova](#)

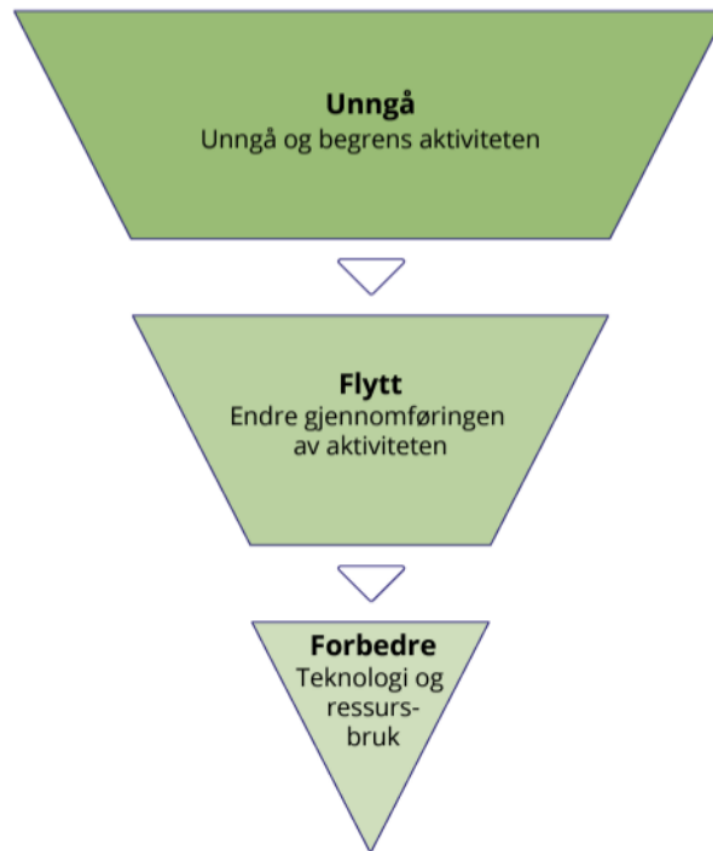
Nå får Johan Sverdrup kraft fra land – ett år før produksjonsstart

Bra både for klima og arbeidsmiljø ombord, mener Equinor.

Kva har vi gjort?

UFF-rammeverket

Metode

- Litteraturgjennomgang
- Intervju
- Seriøst klimaspill

VF-rapport nr. 5-2024

Forbruk og utslepp i fylkeskommunen

Ei analyse av fylkeskommunen sitt handlingsrom for å redusere forbruksbaserte klimagassutslepp

Bror Kristian Raanaas Tandberg, Hans Jakob Walnum og Karen Richardsen Moberg

VESTLANDSFORSKING

VF-rapport nr. 13-2023

Forbruksutslipp og norske kommuner

En litteraturgjennomgang av forbruksbaserte tiltak og virkemidler for å redusere utslipp i norske kommuner.

Bror Kristian Raanaas Tandberg, Karen Richardsen Moberg, Hans Jakob Walnum

VESTLANDSFORSKING

Fylkeskommunens handlingsrom innan forbruksbaserte utslepp

Samfunnsutviklar overfor ulike aktørar

Koordinator

Rettleiar

Pådrivar

Nettverksbyggjar

Tilskotsgivar

Planmynde

Tenesteytar overfor innbyggjarar

Veg

Kollektivtransport

Vidaregåande skule

Tannhelse

Kultur/ fritid

Eiga verksemd

Drift/vedlikehald

Offentlege anskaffingar

Aktivt eigarskap

Kapitalforvaltning

Skamlaus sjølvpromotering

NATIONEN
DISTRIKTSAVISA

FYLKESKOMMUNE POLITIKK FAGLIG SNAKKA MOTKULTUR VESTLANDSFORSKING

Sjarmen med «blindtarmen»

Faglig snakka **N**

Vi må ikkje miste organet som kan halde kommunane i taumane, skriv Bror Kristian Raanaas Tandberg. Foto: Photoevent

Av Bror Kristian Raanaas Tandberg, forskar i Vestlandsforsking Publisert: 10.12.24 10:06 Del

Utan fylkeskommunen får vi både ein meir toppstyrt stat og mindre kompetente kommunar.

FAGLEG SNAKKA

Etter at Innlandet fylkeskommune vedtok å leggje ned seks vidaregåande skular i oktober har det blåst opp til ny debatt om kor vidt fylkeskommunen, den såkalla «blindtarmen» i norsk forvaltning, har livets rett.

Kva er utfordringen?

Handlingsrommet i klimapolitikken

[The Guardian](#)

[BBC](#)

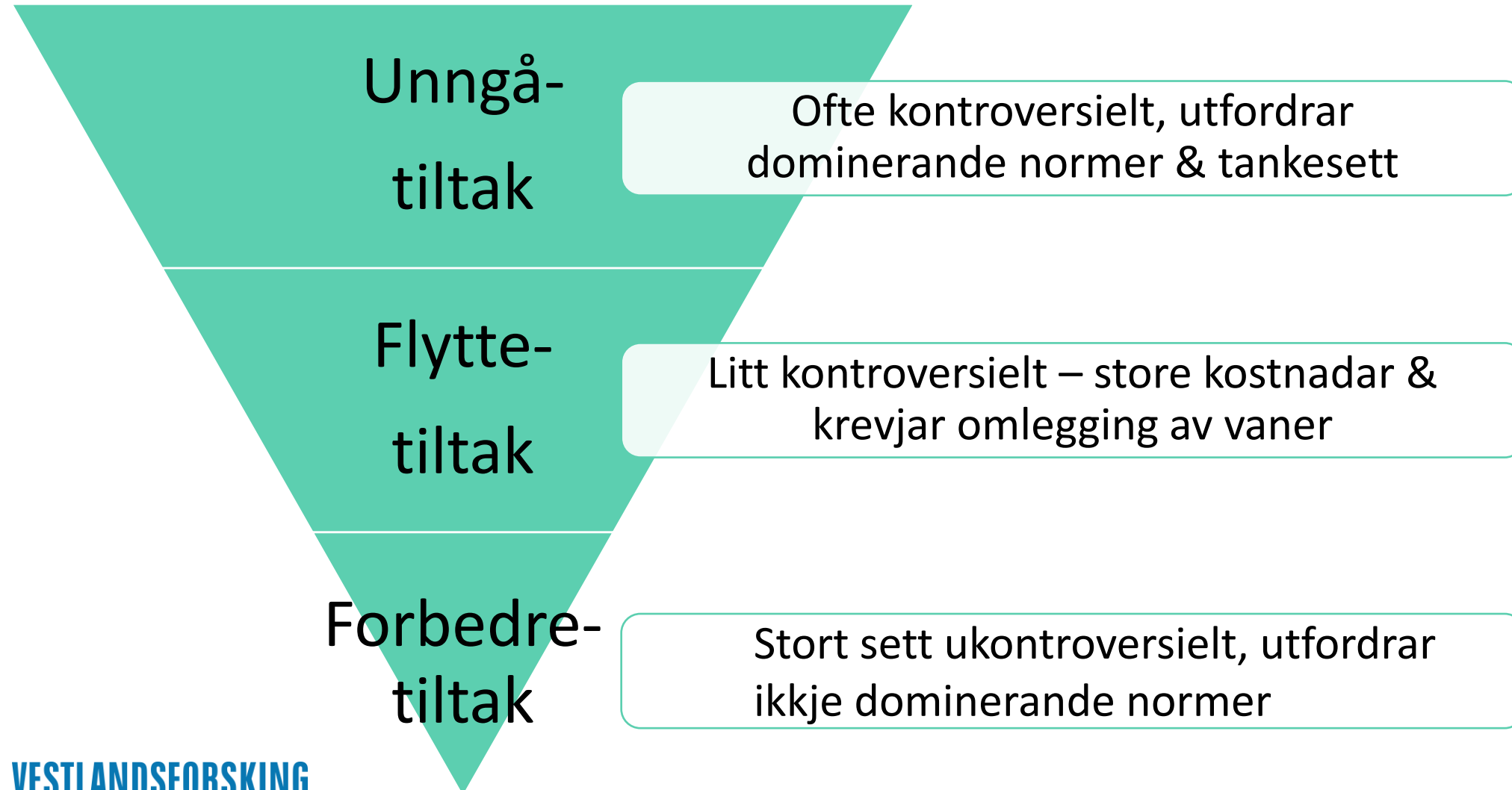
Kva kan gjerast?

Liste med forbruksbaserte tiltak

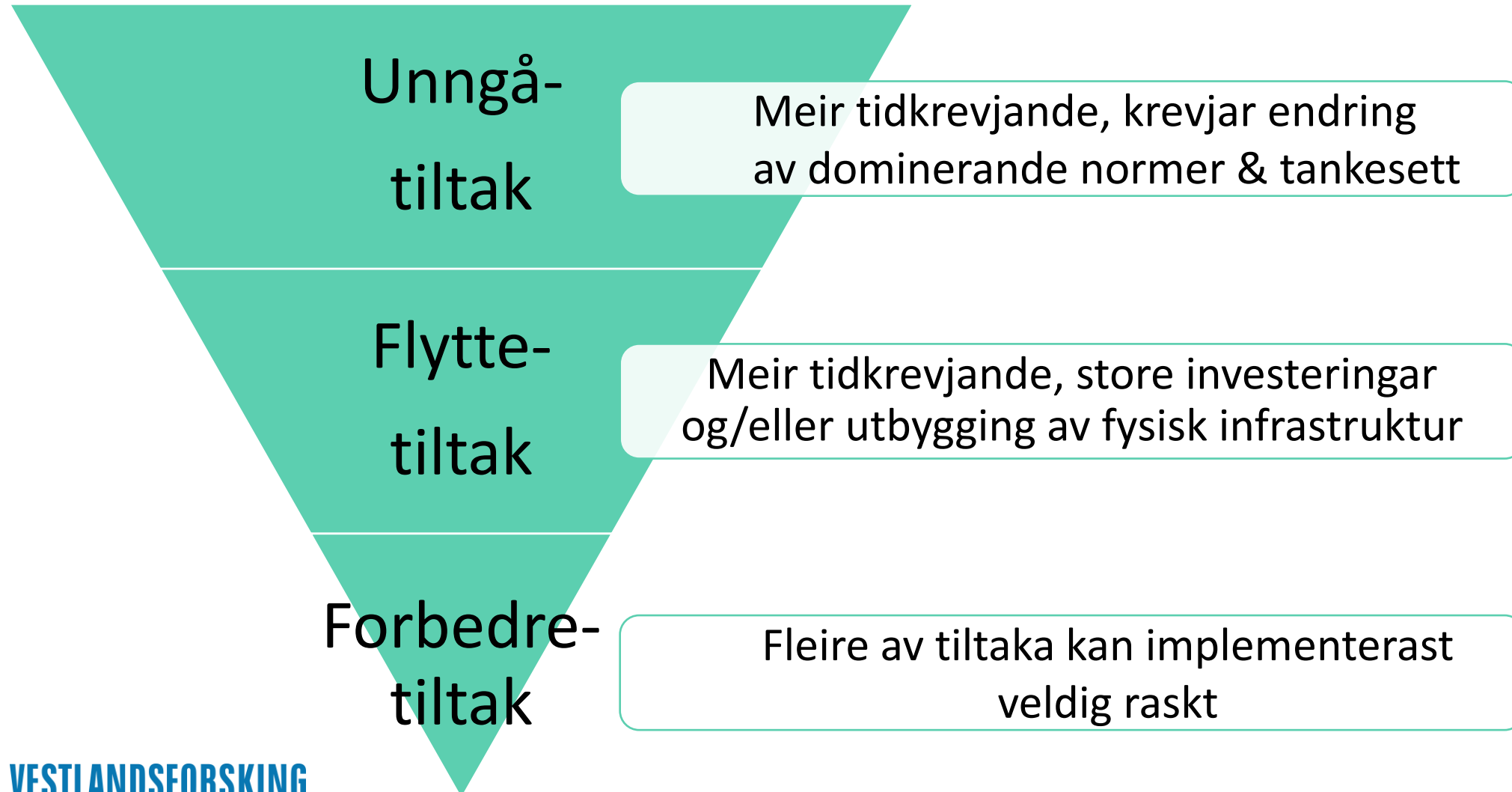
Underkategori	Tiltak	Styringsnivå	FK handlingsrom	FK betydning	Reduksjons- potensial	Endrings- mekanisme
Effektiv arealutnyttelse	Sett standard for maks-størrelse og lavt flateareal for nye boliger	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Effektiv arealutnyttelse	Hindre at private boliger/ næringsbygg står tomme, f.eks ved å innføre avgift	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Effektiv arealutnyttelse	Hindre at kontor- /næringsbygg står tomme, f.eks ved å innføre avgift	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Effektiv arealutnyttelse	Sikre vedlikehold av bygg gjennom f.eks. pålegg, avgifter, skattelette	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Effektiv arealutnyttelse	Innføre boplikt	Kommune	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Energisparing	Innfør differensiert eiendomsskatt/ avgift basert på energibruk	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Redusere naturinngrep	Forby/ regulere hyttebygging	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Redusere naturinngrep	Innfør klima- og arealavgift for nybygg	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Stort	Unngå
Energisparing	Innføre smart strømstyring i nærings- og offentlige bygg for å hindre bl.a. unødvendig oppvarming	Flernivå	Samfunnsutvikler/ egen virk.	Noe viktig/ Avgjørende	Stort	Forbedre
Energisparing	Stille krav om effektive lys- og varmesystem, samt isolering	Flernivå	Samfunnsutvikler/ egen virk.	Noe viktig/ Avgjørende	Stort	Forbedre
Offentlig forvalt.	Innføre energibudsjett etter modell av klimabudsjett i Oslo kommune	Flernivå	Samfunnsutvikler/ egen virk.	Noe viktig/ Avgjørende	Stort	Unngå
Energisparing	Støtteordninger for energieffektivisering av eksisterende bygg	Flernivå	Samfunnsutvikler/ Tjenesteyting	Noe viktig/ viktig	Stort	Forbedre
Redusere naturinngrep	Etabler støtteordninger for rehabilitering av gamle bygninger og industribygg	Flernivå	Samfunnsutvikler/ Tjenesteyting	Viktig	Stort	Unngå
Effektiv arealutnyttelse	Eiendomsskatt basert på flateareal/ innbygger	Flernivå			Stort	Unngå
Effektiv arealutnyttelse	Vekte bærekraft tyngre for å få støtte fra Husbanken	Stat			Stort	Unngå
Energisparing	Øke støtteordninger for plusshus/ passivhus/ nullutslippshus gjennom Enova	Stat			Stort	Forbedre
Energisparing	Utvide Enova-støtte for energieffektivisering	Stat			Stort	Forbedre
Energisparing	Innføre nasjonal strategi for effektiv energianvendelse	Stat			Stort	Forbedre
Energisparing	Øke kravene til energinivå på nye og eksisterende boliger i TEK10	Stat			Stort	Forbedre
Redusere naturinngrep	Restriksjoner på forringelse av karbonrike naturtyper som myr, skog og ålegress	Stat			Stort	Unngå
Energiproduksjon	Innføre krav til offentlige bygg om fornybar energiproduksjon som solcelleanlegg	Flernivå	Egen virk./ samfunnsutvikler	Avgjørende/ noe viktig	Mellomstort	Flytte
Effektiv arealutnyttelse	Oppfordre/ stille krav om delekontor eller åpne kontorlandskaper	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Flytte
Effektiv arealutnyttelse	Etablere krav om fellesarealer i bygd/ boligområder	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Flytte
Effektiv arealutnyttelse	Støtte initiativ for kollektiv arealbruk som urbant landbruk og felleshager	Samarbeid	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Unngå
Energiproduksjon	Innfør gratis energirådgivning for lavinntektsfamilier	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Flytte
Energiproduksjon	Støtte og tilrettelegge for termisk energilagring	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Flytte
Energiproduksjon	Forenkle søknadsprosess og sikre effektiv saksbehandling av lokal energiproduksjon	Kommune	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Flytte
Energiproduksjon	Fleksible betalingsløsninger for store investeringer i off-grid fornybar energi	Samarbeid	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Flytte
Energisparing	Innfør kommunal tilskuddsordning til energisparing for innbyggere	Kommune	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Unngå
Energisparing	Innføre krav til energinivå i bygg i reguleringsplan som går ut over statlige minstekrav	Kommune	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Forbedre
Energisparing	Stille krav om vannbåren varme i nye boligfelt	Kommune	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Forbedre
Energisparing	Etablere fjernvarme basert på overskuddsvarme fra avfallshåndtering/ industri	Samarbeid	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Forbedre
Redusere naturinngrep	Etablere krav om at hyttefelt må være selvforsynt med energi	Flernivå	Samfunnsutvikler	Noe viktig	Mellomstort	Unngå
Offentlig forvalt.	Etablere avtaler mellom kommuner og energiselskaper om energisparing	Samarbeid	Tjenesteyting	Noe viktig	Mellomstort	Forbedre
Effektiv arealutnyttelse	Stille krav til nybygg om enkel transformasjon (demontere/ gjenbruke material osv.)	Flernivå	Samfunnsutvikler/ egen virk.	Noe viktig/ Avgjørende	Mellomstort	Unngå
Energisparing	Stille krav til energibruk/ energimerke i elektronikk og hvitevarer	Flernivå	Samfunnsutvikler/ egen virk.	Noe viktig/ Avgjørende	Mellomstort	Forbedre
Energisparing	Stille krav til bruk av overskuddsvarme i offentlige bygg, f.eks til oppvarming av drivhus	Flernivå	Samfunnsutvikler/ egen virk.	Noe viktig/ Avgjørende	Mellomstort	Forbedre
Energisparing	Pålegg utbyggere å redusere total miljøpåvirkning	Flernivå	Samfunnsutvikler/ egen virk.	Noe viktig/ Avgjørende	Mellomstort	Forbedre
Effektiv arealutnyttelse	Tilby flerbruk av offentlig bygg, f. eks til møtevirksomhet om kvelden	Flernivå	Samfunnsutvikler/ Tjenesteyting	Noe viktig/ Avgjørende	Mellomstort	Flytte
Energiproduksjon	Kartlegge potensial for lokal energiproduksjon som solceller	Flernivå	Samfunnsutvikler/ Tjenesteyting	Noe viktig/ Avgjørende	Mellomstort	Flytte
Energiproduksjon	Etablere/ øke tilskudd til småskala og mikronett fornybar energiproduksjon	Flernivå	Samfunnsutvikler/ Tjenesteyting	Noe viktig/ Avgjørende	Mellomstort	Flytte

Verkemiddelblanding for aksept –
om forbruk i brei forstand

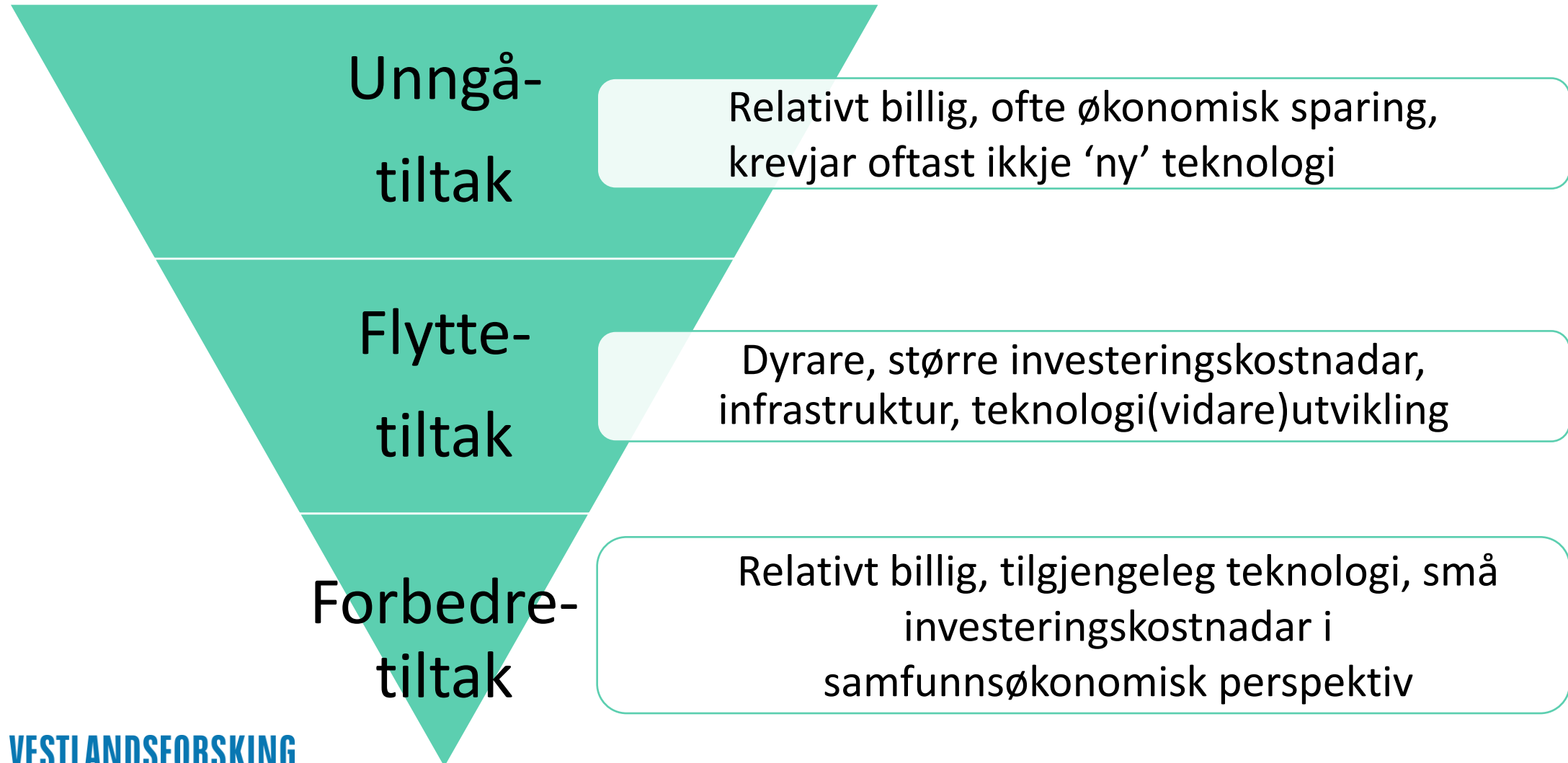
Støtte/motstand i befolkninga

Implementeringsfart

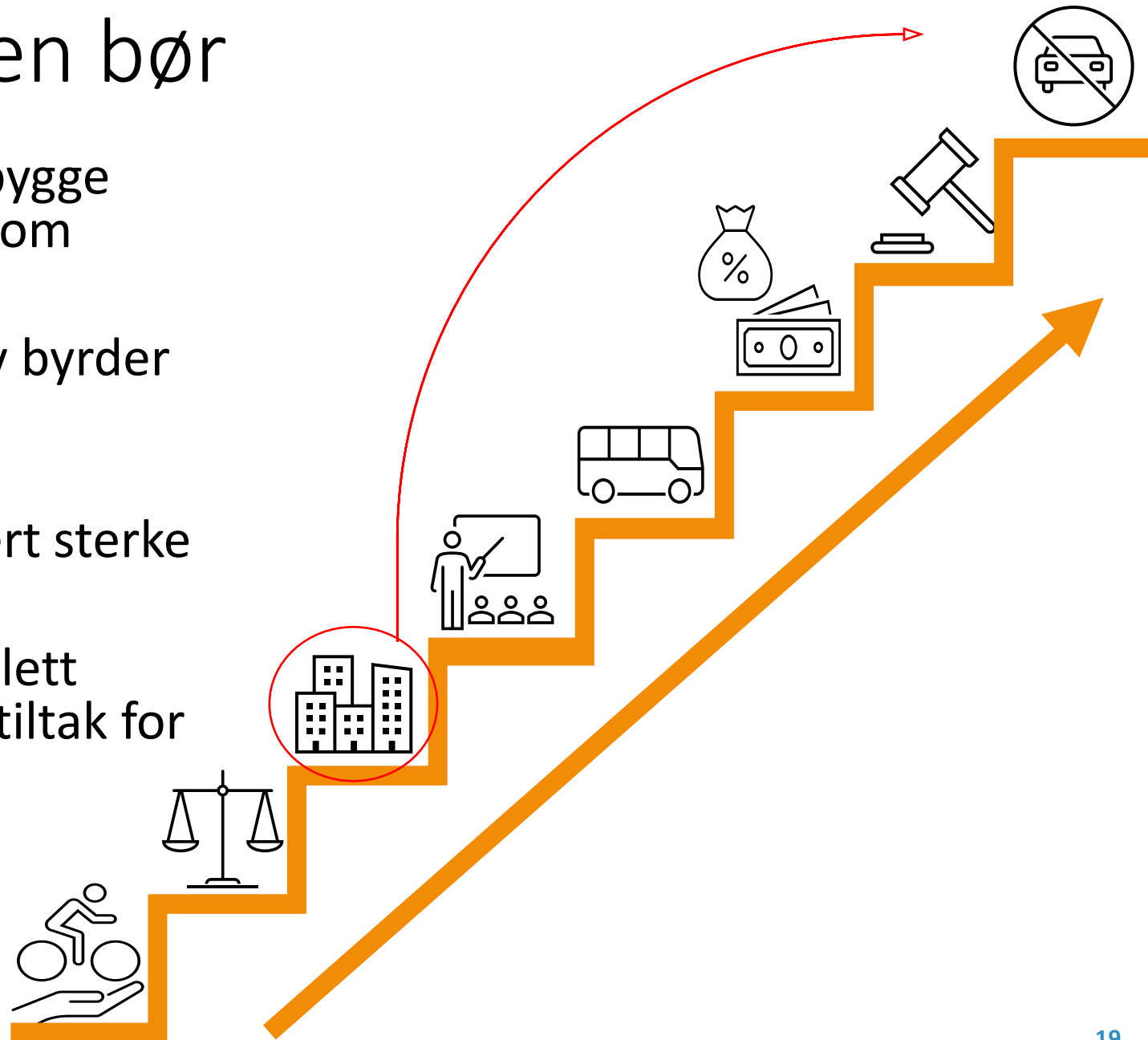

Teknologisk tilgjengelegheit & kostnad

Virkemiddelblandingen bør

- Støtte grønne livsstilsnisjer for å bygge nye normer og aksept, samt lære om støttebehov
- Ha fokus på rettferdig fordeling av byrder og goder
- Gjøre bruk av alle tilgjengelige virkemidler/instrumenter, inkludert sterke virkemidler
- Gradvis implementering av 'komplett pakke' rettet mot kontroversielle tiltak for å bygge opp aksept

Transport

Samfunnsutviklar overfor ulike aktørar

Integrert areal- og
transportplanlegging

Kompakt by- og
tettstadsutvikling

Gi tilskot til smarte
transportløyningar

Etablere haldeplassar for
samkøyring i distrikta

Etabler skyttelbusstransport
ved knutepunkt

Etablere pendlerparkeringar

Samanhengande og
rassikkert sykkelvegtilbod

Tenesteytar overfor innbyggjarar

Rushtidsavgift

Prioritere vedlikehald
foran nye vegar

Unngå store bru- og
tunnelprosjekt

Rabattert månadskort

Hyppigare bussavgonger

Eiga verksemd

Betalingsparkering på
arbeidsplass

Godtgjere tilsette som
ikkje køyrar til jobb

Intern kampanje om
samkøyring

Firmabilar til bruk ved
behov i arbeidstid

Utvikle reiserettleiar/
reisekvote for tilsette

Energi

Samfunnsutviklar overfor ulike aktørar

Jobbe for arealavgift og
buplikt

Jobbe for effektiv areal- og
energibruk

Utvikle energibudsjett og
energirekneskåp

Utvikle standard for storleik
og flateareal for nybygg

Tilskot til rehabilitering og
smart energisparing

Sparring og rettleiing til
kommunar om energisparing

Tenesteytar overfor innbyggjarar

Leggje vekt på
energisparing i yrkesfag

Legge til rette for fleirbruk
av FKs eigedommar

Smart tilpassing av
temperatur etter behov

Eiga verksemd

Effektiv utnytting av energi
og areal i eiga bygningar

Innføre energibudsjett

Mat

Samfunnsutviklar overfor ulike aktørar

Utvikle sertifiserings-ordning
for lokalmat

Motverke perverse insentiv
for matproduksjon

Etabler skolehager og
samarbeid med lokale bønder

Etabler tilskot til andelsgarder
og byhagar

Etabler tilskot til berekraftig
lokal matproduksjon

Sparring og rettleiing til
kommunar om mat og miljø

Tenesteytar overfor innbyggjarar

Legge vekt på berekraft
i kokkeopplæring

Servere lokal mat med lågt
utslepp i offentlege kantinar

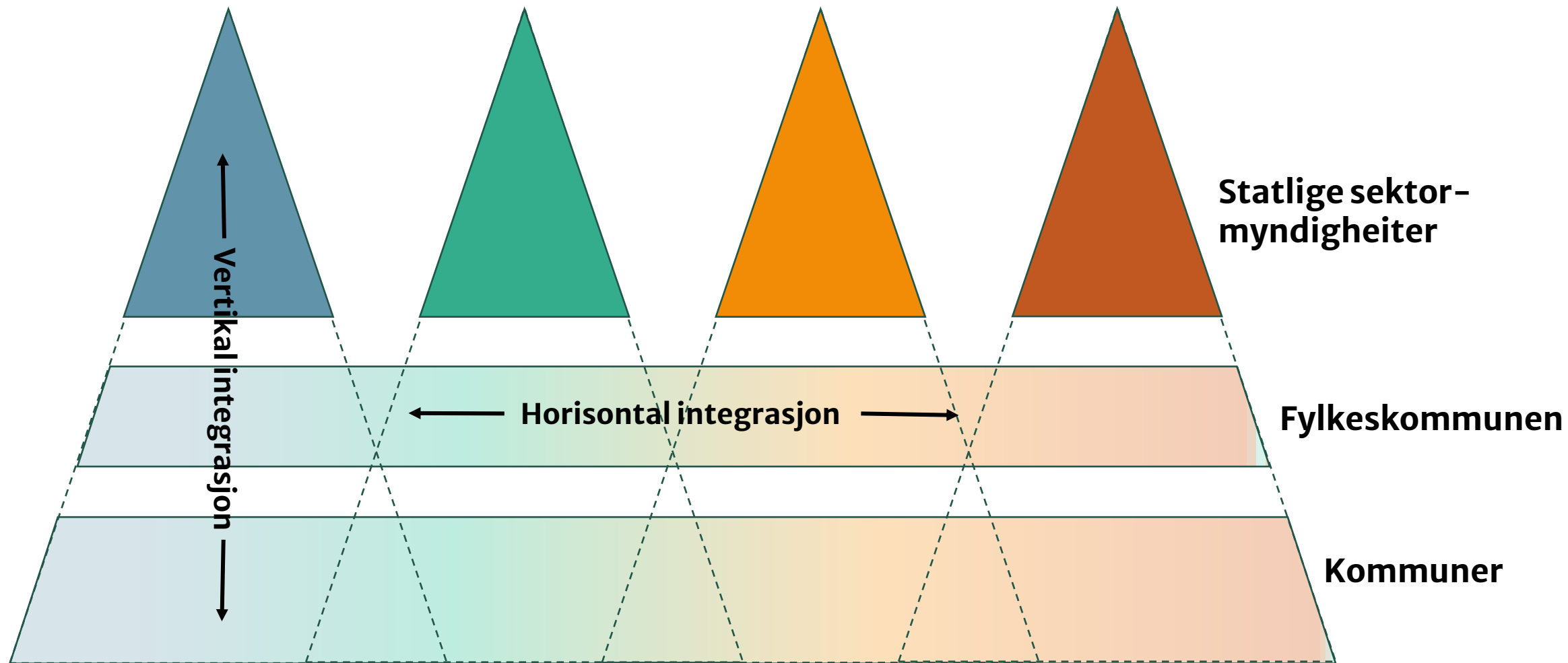
Innføre lågutsleppsmat som
standard til arrangement

Eiga verksemd

Still krav til skole- og
jobbfruktordningar

Redusere matsvinn

Samordning er ein føresetnad for heilskaplege VPar

Takk for oss!

Ved spørsmål, ta kontakt med Bror K. R. Tandberg (bkt@vestforsk.no)
eller Karen R. Moberg (krm@vestforsk.no)